

M E S E D É L U T Á N.

Nagy Lajos

Tizenhat éves volt, midőn fejére tették a szent koronát. Első útja Nagyváradra vitte, Szent László sírjához, mert a földön példaképül, az égben szószólóul már ekkor a szent királyt választotta. Annak példájára kemény kézzel teremtett rendet az országban és kényszerítette békére vagy meghódolásra a be-betörő szomszédokat. Meghódolt előtte a havasföldi vajda, aki Károly Róbert halálának hírére elpártolt az országtól; s mert Moldván át gyakran betörték a tatárok, Lajos király leszámolt velük is: tönkre verte a tatárok hadát. Majd a Dráván túli részeken termett, hol a Németújváriak és Brebiriek garázdálkodtak, nyíltan szövetségbe az ország régi ellenségével, Velencével. Az urak egy része meg is hódoltak, de nem volt ideje megtörni Velence uralmát, mert hirtelen Nápolyba kellett sietnie.

Nápolyban volt öccse, Endre, akit még apja összeházasított a nápolyi király leányával, Johannával. De ezen a házasságon nem volt áldás. Johanna nem szerette Endrét, s hallani sem akart arról, hogy férjét megkoronázzák. A nápolyi udvarban Endrének egyetlen barátja sem volt, számba sem vették. A fia sorsán aggódo anya, az özvegy királyné már 1343-ban ellátogatott Nápolyba, hogy saját szemével lássa, mi történik fiával. Fia és menyé nagy ünnepséggel fogadták, de az élesszemű anyát nem tévesztette meg a fényes fogadás. Világosan látta, hogy Johanna alattomban mindent elkövet, hogy ne kerüljön Endre fejére a korona. Johanna mézes-mázos szavakkal altatgatta az anyai szív aggodalmait. Mindent ígért és a királyné végre abban a hitben hagyta el fiát, hogy mégis meg fogják koronázni.

De Johanna gyalázatos módon megfojtatta Endrét Aversa várában. 1345 szeptemberében egy éjszaka vadászás közben Aversa várába tértek pihenni. Vígán vacsoráztak, azután az urak elszéledtek, Endre és Johanna pedig visszavonultak szobájukba. Éjjel után gyilkosok lopóztak a szomszédos terembe. A teremőr bekopogtatott Endréhez s valami ürüggyel kihívta. Endre felkelt s hálóköntösében, fegyvertelenül, fődetlen fővel kilépett a terembe. A gyilkosok rárohantak azzal a szándékkal, hogy leteperik és megfojtják. Fegyvert nem használtak ellene abban a babonás hitben, hogy sem vas, sem méreg nem fog rajta: megóvjá ettől az a gyűrű, melyet édesanyjától kapott. Endre kétségbeesetten védekezett, segítségért kiabált. Valahogy kiszabadult a gyilkosok keze közül s futott szobája felé fegyverért. De az ajtó ekkor már zárva volt. Endre magyar dajkája fölébredt a szörnyű kiabálásra, az ablakhoz szaladt, segítségért sikoltott, de a vár messze esett

a várostól, nem hallották kiáltását. A gyilkosok egy pillanatra megdöbbsenek, de hamar összeszedték magukat, aranyos hajánál fogva földre rántották Endrét, hurkot vetettek a nyakára, kihurgolták a kertre nyíló erkélyre. Itt felakasztották, aztán a holttestet ledobták a kertbe.

Nagy volt a felháborodás mindenütt, ahová eljutott az eset híre. Erzsébet királynénak, az anyának és Lajos királynak fájdalom leírhatatlan volt. Az itáliai fejedelmek is fel voltak háborodva, s a jobb érzésűek hívták Lajos királyt: jöjjön, foglalja el Sziciliát, mellette lesznek.

Lajos király nem hagyhatta megtorlatlanul testvére halálát. Nagy haderővel indult 1347 novemberében Visegrádról, s megérkezvén olasz földre, minden városban, ahol átvonult, nagy tisztelettel fogadták. A bűnös Johanna és hercegi cinkosai kétségbeesetten készültek az élet-halál harcra. Vagy háromezer főnyi hadat összehoztak a megszeppent bűnösök, de Capua mezején Lajos szétverte Tarantói Lajos herceg seregét. Johanna sírva, jajgatva, haját tépve menekült Nápolyból. Ám a hercegek nem menekültek: ők hódolattal várták Lajos királyt, hátha megkegyelmez nekik. Durazzói Károly és Róbert tarantói herceg Aversáig elébement Lajos királynak. A király barátságosan fogadta a hercegeket.

— Hát az öcséitek hol maradtak? — kérdezte tőlük.

— Nápolyban vannak, hogy előkészítsék a fényes bevonulást.

— Hívjátok csak ide őket — mondta a király. — Ha együtt vonulunk a városba, fényesebb lesz a bevonulás.

A hercegek elküdték öcséikért; már mind együtt voltak: a három Durazzói s a két Tarantói herceg. A király este megvendégelte őket, de vacsora után nyájas tekintete megkeményedett és nyers hangon kiáltott Durazzói Károlyra:

— Gonosz herceg, tudd meg, hogy kezemben vagy és hogy érdemed szerint fogsz bűnhődni. Mondd meg, miért gátoltad öcséink megkoronázását? Ime itt a leveled, melyet titkon írtál, s mely most nyíltan vádol téged.

A hercegek sápadtan, némán hallgatták a király szemrehányásait. Durazzói Károly hebegve mentegetődzött. De a király hajthatatlan maradt. Lafi István vajdára bízta a hercegek őrzését, maga pedig összeült híveivel, hogy megbeszéljék a további teendőket. Azt határozták, hogy Durazzói Károlyt kivégeztetik azon a helyen, ahol Endrét meggyilkolták; a többi herceget pedig foglyul Magyarországra viszik.

Az ítéletet végre is hajtották.

Ám Durazzói Károly kivégzése megdöbbenést keltett. A hercegek híveinek nem volt nehéz izgatni a népet, s előrelátható volt, hogy Lajos uralma nem lesz tartós Sziciliában. A pestis, a „fekete halál“, mely akkor söpört végig egész Európán, Lajost is hazatérésre kényszeríté.

Alig tért vissza, Jóhanna hívei fölütötték fejüket. E hírre a király előbb Lacfi vajdát küldötte vissza, majd maga is újra megindult Itáliába, 1350-ben. A szó igaz érteimében, karddal lépett most az olasz földre. Maga is részt vett a háború minden fáradozásában.

Július 14-én érkezett Canossa vára alá. Hirnököt küldött az őrséghez: adják fel a várat. A válasz kitérő volt, s a király most ostromot rendel. Maga is hágesón törekszik vitézei között a várba, de egy kő kezén találja, s lezuhan az árokba. A vár parancsnoka látja ezt, s megparancsolja embereinek, hogy kíméljék a király személyét. És szól a királynak: „Igen esodáalom, felség, hogy ily veszedelmes támadásnál elül harcol. Kegyeskedjék tovább vonulni“. A király megköszönte a parancsnok jóindulatát, de hozátette:

— Illő, hogy a király jó példát mutasson vitézeinek!

Az őrségnek nem jött segítség, végre is feladták a várat.

Más alkalommal egy folyón alkalmas gázlót keresett az átkelésre, hada számára. Épp akkor egy közvitéz ért oda lovával, hogy azt megítassa. A király megszólította:

— Fiam, menj bele a folyóba, hadd lássam, mély-e amott?

— Felséges királyom, — felelt a katona — félek, hogy elragad az örvény.

— Ne félj semmit, csak ugrass be!

A katona megsarkantyúzta lovát, beleugratott a folyóba s egyszerre csak feje fölött összeesapott az örvény. A ló valahogy kivergődött, de a legény benn maradt s kétségbeesetten viaskodott a halállal. Erre a király habozás nélkül utána ugrat, de az örvény őt is elragadja. Skarlát köpenye azonban elterült a víz színen s fenntartotta a királyt. Nem a maga életére gondolt, hanem a közkatonáéra: megragadta üstökénél fogva s kiúszott vele a partra.

Aversa újabb ostrománál oly közel merészkedett a falakhoz, hogy a szemes örök felismerték s nyilat vontak rá. A nyíl a király ballábába fúródott. Rémülten vitték sátrába a megsebzett királyt, kinek rettenetesek voltak a fájdalmai. A nyíl beledagadt a lábába. Ki kellett húzni. Lacfi István és Wolfart Ulrik vállalkoztak a kihúzásra. Tizenkét rántással sikerült csak kihúzni a nyilat, minden rántással húst szaggatván ki s szörnyű fájdalmat okozván. Már azt hitte, belehal, s rendelkezett temetési helyéről. Esztergomot jelölte meg. De a gondviselés megtartotta a nagy király életét. S amint egy kevésbé csillapodott fájdalma, lóra ült, végig lovagolt a táboron. A katonák lelkesen ünnepelték a már megsiratott királyt.

Győztes serege élén Nápolyba is bevonult.

Teljesen felépülvén sebéből, Lacfit nevezte ki Sicilia helytartójává, maga pedig Rómába indult, ahová ekkor, a fekete halál

megszünte után, Európa népeinek százezrei zarándokoltak. Ezer borsisakos vitéz kísérte ezen az útján. A szent városban nagy ünnepesekkel fogadták. Szőnyegek voltak elterítve az utcákon, a házak feldíszítve, a város kapujánál száz bíborba öltözött ember fogadta a magyar királyt és kísérte Szent Péter templomáig. Lajos több napig ájtatoskodott Rómában, hatalmas adománnyal róttá le háláját; azután búcsút vett a szent várostól, búcsút az olasz földtől, oly sok diadalának színhelyétől, s visszatért az édes anyaföldre, szép Magyarországra.

Benedek Elek.

Jegyzet. A magyar fegyver hatalma Károly Róbert fiának, Nagy Lajosnak korában tündöklött a legmesszebbre. Ez időről írja Petőfi: hogy akkor magyar tenger vizében hunyt el Észak, Kelet, Dél hullócsillaga. Harcolt Dél-Itáliában (ezekről a küzdelmekről szól olvasmányunk is); visszahódította Velencétől Dalmáciát, megsegítette a lengyeleket a litvánok és tatárok ellen, a lengyel koronát is fejére tette.

Magyar harangszó

*Zúgnak a harangok
A kuruc Kassában
Érenyelvek hirdetik
Szerte a világban.*

*Az ősi magyar föld
Megindult, visszatért
Egy millió magyar
Lerázta bilincset.*

*Egy millió testvért
Szívünkre öleltünk,
Rákóczy Ferencért
Nem sír már a lelkünk.*

*Cseng-bong a harangszó
Kétkedők fülébe,
Üstökösként ragyog
A derengő éjbe
Rákóczi jelszava
Petőfinek dala.*

*Ezeréves múltunk
Nem lehet veszendő
Magyar hittel hiszem
Miénk a jövőendő.*

*Lombok suttogása
Vizek csobogása
A magyar harangszó
Csengése, bongása.*

*Ujabb ezer évrnek
Hirdetői lettek.
Óh, vedd le már Uram
Rólunk a keresztet.*

Seres Jolán.